

بررسی ویژگی‌های جمعیتی

کودکان و نوجوانان در ایران

نویسندگان: طه نوراللهی^{۱)}
علیرضا سحرخیز^{۲)}

مقدمه

تا قبل از سرشماری سال ۱۳۳۵، تصویر روشنی از خصوصیات سنی و جنسی جمعیت کشور در دسترس نیست. آنگونه که از اسناد و مدارک موجود برمی‌آید، ایران دست کم تا سالهای آغازین قرن حاضر (چهاردهم شمسی) با پدیده‌ای به نام جوانی جمعیت روبرو نبوده‌است. وجود قحط و غلا، رواج بیماریهای همه‌گیر، سوانح طبیعی مرگبار همچون زلزله و اصولاً فقر و فلاکتی که به ویژه در طول سالهای ۱۲۵۰ تا ۱۳۰۰ شمسی در کشور جریان داشته، امکان بقاء و ماندگاری چندانی به زاد و زایش مردم نمی‌داده است. و حتی در برخی از این سالها شمار مرگ و میر بر شمار موالید فزونی می‌گرفته است. این عوامل همچون مهاجرت‌های دستجمعی به سایر سرزمینهای هم‌مرز با ایران، در کاهش جمعیت و تغییر آن نقش تشدیدکننده‌ای بازی می‌کرده است، یعنی پدیده‌ای که اصولاً پس از جنگ جهانی دوم بروز کرده است.

شمار و تحولات جمعیت کودکان و نوجوانان:

قبل از وارد شدن به بحث لازم است توضیحاتی در مورد طبقه‌بندی سنی جمعیت ارائه

۱- کارشناس مسئول آمارهای نیروی انسانی در اداره کل آمارهای اجتماعی - اقتصادی خانوار مرکز آمار ایران

۲- معاون مدیریت انتشارات و اطلاع‌رسانی مرکز آمار ایران.

شود. در جمعیت‌شناسی علاوه بر توزیع جمعیت بر حسب سن در طبقات سنی منظم (مثلاً ۵ ساله، ۱۰ ساله و...) طبقه‌بندیهای دیگری نیز با توجه به شرایط خاص اقتصادی و اجتماعی جامعه مورد مطالعه انجام می‌گیرد. با در دسترس بودن اطلاعات در این نوع طبقه‌بندیها، بررسی و مطالعه ویژگیهای جمعیت خاص تسهیل می‌شود.

سرشماری عمومی نفوس سال ۱۳۳۵، نقطه عطفی در ارائه تصویر روشنی از خصوصیات سنی و جنسی و دیگر ویژگیهای جمعیتی کشور است. نتایج این سرشماری نشان می‌دهد که ۴۲/۲ درصد جمعیت کشور به نسل نوجوان (اطفال، نوباوگان، کودکان و نوجوانان) زیر ۱۵ سال تعلق داشته است. به عبارت دیگر ۲۱/۰۲ درصد را گروه سنی زیر ۶ سال (۵-۶ ساله) و ۲۱/۱۵ درصد را کودکان و نوجوانان (۶-۱۴ ساله) تشکیل می‌داده‌اند. اولین نشانه‌های ملموس فوق‌العاده جوان بودن جمعیت کشور آشکار می‌شود. همراه با تشدید آهنگ رشد جمعیت کشور، شمار و نسبت جمعیت (۶-۱۴ ساله) نیز روند فزاینده‌ای می‌گیرد. شمار جمعیت زیر ۱۵ سال (نسل نوجوان) از حدود ۸ میلیون نفر در سال ۱۳۳۵ به حدود ۲۳/۸ میلیون نفر در سال ۱۳۷۵ ارتقاء می‌یابد. هرچند که سهم آن از ۴۲/۱۷ درصد به ۳۹/۵۱ درصد از کل جمعیت می‌رسد. به عبارت دیگر از ضریب جوانی جمعیت کشور کاسته شده است (ضریب جوانی نسبت جمعیت زیر ۱۵ سال به کل جمعیت، که شامل اطفال، نوباوگان، کودکان و نوجوانان می‌باشد، از عمده‌ترین عوامل تعیین کننده بار تکفل اقتصادی جوامع است). هر چند طی دوره ۱۳۳۵ تا ۱۳۷۵ به طور بطئی از ضریب جوانی جمعیت کاسته شده است ولی به شمار این جمعیت بیش از ۱۵/۸ میلیون نفر افزوده شده است. (جدول شماره ۱)

جدول ۱- تحول جمعیت نسل نوجوان و کل جمعیت کشور طی سالهای ۱۳۳۵-۷۵

سال	جمعیت کشور (هزار نفر)	جمعیت کودکان و نوجوانان (۱۴-۶ساله) (هزار نفر)	سهم در ترکیب کل جمعیت (درصد)			نسبت جنسی		امید زندگی در بدو تولد
			زیر ۱۵ ساله (۱۴-۰ ساله)	اطفال و نوجوانان (۵-۰ ساله)	کودکان و نوجوانان (۱۴-۶ ساله)	کل جمعیت	جمعیت کودکان و نوجوانان (۱۴-۶ ساله)	
۱۳۳۵	۱۸۹۵۵	۴۰۰۸	۴۲/۱۷	۲۱/۰۲	۲۱/۱۵	۱۰۴	۱۰۸	۴۰
۱۳۴۵	۲۵۷۸۹	۶۳۴۲	۴۶/۱۰	۲۱/۵۱	۲۴/۵۹	۱۰۷	۱۱۰	۴۶
۱۳۵۵	۳۳۷۰۹	۸۴۱۳	۴۴/۵۲	۱۹/۵۷	۲۴/۹۶	۱۰۶	۱۰۹	۵۷
۱۳۶۵	۴۹۴۴۵	۱۱۷۳۸	۴۵/۴۵	۲۱/۷۱	۲۳/۷۴	۱۰۵	۱۰۶	۶۲
۱۳۷۵	۶۰۰۵۵	۱۵۹۷۲	۳۹/۵۱	۱۲/۹۱	۲۶/۶۰	۱۰۳	۱۰۴	۶۸/۵

تحول وضع سواد و آموزش جمعیت کودکان و نوجوانان (۱۴ - ۶ ساله):

میزان باسوادی در ایران در طول زمان افزایش یافته و در سالهای اخیر سرعت و شتاب بیشتری داشته است. به این معنی که میزان باسوادی از ۱۵/۴ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۲۹ درصد در سال ۱۳۴۵ و ۴۷ درصد در سال ۱۳۵۵ و سپس به ۶۱/۸ درصد در سال ۱۳۶۵ و بالاخره در سال ۱۳۷۵ به ۷۹/۵ درصد رسید.

سرعت رشد میزان باسوادی به ویژه در مقطع زمانی ۱۰ ساله ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵ قابل ملاحظه است. میزان باسوادی جمعیت کودکان و نوجوانان (۱۴-۶ ساله) در سال ۱۳۷۵ به ۹۴/۶۰ درصد رسیده است. به عبارت دیگر از هر ۱۰۰ نفر جمعیت ۱۴-۶ ساله کشور، ۹۵ نفر باسواد و فقط ۵ نفر بی سواد بوده اند. هر چند این نسبت، از موارد امیدوارکننده در بین کودکان و نوجوانان (جمعیت لازم التعلیم) می باشد ولی هنوز ۵ نفر از هر ۱۰۰ نفر این جمعیت از نعمت تحصیل محروم می باشند.

اگر به شمار جمعیت کودکان و نوجوانان کشور نگاه کنیم مشخص می‌شود از حدود ۱۵/۹۷ میلیون نفر جمعیت (۶-۱۴ ساله) در حدود ۸۷۱ هزار نفر بی‌سواد بوده‌اند. در حالیکه از جمعیت ۶ ساله و بیشتر بیش از ۱۰/۷ میلیون نفر بی‌سواد بوده که سهم کودکان و نوجوانان (۶-۱۴ ساله) فقط ۸/۱ درصد می‌باشد. از کل جمعیت باسواد ۶ ساله و بیشتر کشور، حدود ۳۶/۳ درصد را باسوادان جمعیت کودکان و نوجوانان (۶-۱۴ ساله) تشکیل می‌دهند. به عبارت دیگر از هر ۱۰۰ نفر باسواد کشور، ۳۶ نفر را کودکان و نوجوانان (۶-۱۴ ساله) به خود اختصاص داده‌اند.

حال با توجه به اهمیت موضوع، آموزش کودکان و نوجوانان را مورد بررسی قرار می‌دهیم. چرا که آموزش و فراگیری سواد این گروه سنی از اهمیت خاصی برخوردار است. و در هر جامعه میزان باسوادی و میزان تحت‌تعلیم بودن کودکان و نوجوانان یکی از شاخصهای توسعه محسوب می‌شود. به همین لحاظ به این گروه سنی، جمعیت لازم‌التعلیم اطلاق می‌شود.

در سال ۱۳۷۵ از ۵۲/۳ میلیون نفر جمعیت ۶ ساله و بیشتر کشور، ۴۱/۶ میلیون نفر باسواد (۲۲/۳ میلیون نفر غیرمحصّل و ۱۹/۳ میلیون نفر در حال تحصیل) و بقیه (۱۰/۷ میلیون نفر) بی‌سواد بوده‌اند. به طوری که مشاهده می‌شود، ۳۷ درصد از جمعیت ۶ ساله و بیشتر در حال تحصیل بوده‌اند. در بین کودکان و نوجوانان (جمعیت لازم‌التعلیم ۶-۱۴)، ۱۵/۱ میلیون نفر باسواد (۱۴/۲ میلیون نفر در حال تحصیل و ۹۰۰ هزار نفر غیرمحصّل) و ۸۷۰ هزار نفر بی‌سواد یعنی از نعمت تحصیل محروم بوده‌اند. به طوری که مندرجات بالا نشان می‌دهد ۸۹/۰ درصد جمعیت لازم‌التعلیم کشور تحت‌تعلیم و تحصیل بوده‌اند. بقیه (۱۱/۰ درصد) یا در یکی از پایه‌های تحصیلی ترک تحصیل کرده‌اند و یا به طور کلی از نعمت تحصیل محروم مانده‌اند. که این مسئله یکی از نشانه‌های دوری جستن از علم و تحصیل در خانواده‌ها نیز می‌تواند باشد. باید فکر برای آن کرد تا صددرصد جمعیت این گروه سنی از نعمت تحصیل برخوردار باشند.

جدول ۲- جمعیت ۶-۱۴ ساله بر حسب محصل و غیرمحصل در سال ۱۳۷۵

بی سواد	با سواد			جمع	گروه سنی
	غیر محصل	محصل (در حال تحصیل)	جمع		
۵/۴۵	۵/۵۳	۸۹/۰۲	۹۴/۵۵	۱۰۰/۰۰	جمعیت ۶-۱۴ ساله (کودکان و نوجوانان)
۶/۹۱	۱/۴۵	۹۱/۶۴	۹۳/۰۹	۱۰۰/۰۰	۶-۱۰ ساله
۳/۶۸	۱۰/۴۹	۸۵/۸۳	۹۶/۳۱	۱۰۰/۰۰	۱۱-۱۴ ساله

به هر حال کاهش میزان بی سواد و دسترسی خانواده‌ها و طبعاً کودکان، نوجوانان و جوانان به امکانات و تسهیلاتی نظیر بهداشت و درمان، برق، آب، تلفن و شبکه‌های ارتباطی نسبت به زمانهای گذشته به نحو چشمگیری گسترش یافته و بر اثر این فعل و انفعالات، کودکان و نوجوانان اینک متوسط طول عمر و سالهای امید زندگی بیشتری در مقایسه با نسل پدران خود انتظار می‌کشند. در بین کودکان و نوجوانان (۶-۱۴ ساله)، حدود ۵/۵ درصد بی سواد هستند. از این بی سوادان ۶۱/۲ درصد را دختران تشکیل می‌دهند. به عبارت دیگر از هر ۱۰۰ نفر جمعیت ۶-۱۴ ساله بی سواد ۶۱ نفر دختر و فقط ۳۹ نفر پسر بوده است. این امر نشانگر برتری پسر بر دختر در خانواده و اولویت پسر نسبت به دختر در جامعه بوده و نشانگر آن است که هنوز پسر بر دختر ارجح می‌باشد. (جدول ۳)

جدول ۳- جمعیت ۶-۱۴ ساله بر حسب وضع سواد و تحصیل ۱۳۷۵

شرح	پسر و دختر	پسر	دختر
کل جمعیت (۶-۱۴ ساله)	۱۵۹۷۱۸۲۲	۸۱۳۲۷۸۱	۷۸۳۹۰۳۴
جمعیت باسواد (۶-۱۴ ساله)	۱۵۱۰۱۴۶۱	۷۷۹۵۲۸۲	۷۳۰۶۱۷۹
جمعیت محصل در حال تحصیل ۶-۱۴ ساله	۱۴۲۱۷۸۴۳	۷۴۷۰۵۲۲	۶۷۴۳۲۱
جمعیت ترك تحصیل کرده (۶-۱۴ ساله)	۸۸۳۶۱۸	۳۲۴۷۶۰	۵۵۸۸۵۸
جمعیت بی سواد (۶-۱۴ ساله)	۸۷۰۳۶۱	۳۳۷۵۰۶	۵۳۲۸۵۵

بررسی جمعیت ۴-۱۶ ساله باسواد (ترك تحصیل کرده) بر حسب پایه تحصیلی نشان می دهد که مجموعاً ۸۸۳۶۱۸ نفر (افراد باسواد و غیر محصل) در یکی از مقطع تحصیلی ترك تحصیل کرده اند. توزیع این افراد در پایه های تحصیلی نشان می دهد ۷۳/۵ درصد آنان در یکی از پایه یا دوره ابتدایی، ۱۹/۷ درصد در یکی از پایه یا دوره راهنمایی ترك تحصیل کرده اند. خود این مسئله نشانگر روگردانی محصلین از امر آموزش می تواند باشد. علاوه بر آن فشارهای اقتصادی بر خانواده نیز می تواند دلیل دیگر بر این مهم باشد. توزیع جمعیت ۶-۱۴ ساله ترك تحصیل کرده بر حسب جنس نشان می دهد ۳۲۴۷۶۰ نفر (۳۶/۸ درصد) از پسران و ۵۵۸۸۵۸ نفر (۶۳/۲ درصد) از دختران ترك تحصیل کرده اند. (جدول ۴)

جدول ۴- جمعیت باسواد ۱۴-۶ ساله ترك تحصیل کرده به تفکیک جنس و پایه تحصیلی سال ۱۳۷۵

شرح	جمع	ابتدایی	راهنمایی	سوادآموزی	سایر و اظهاری نشده
جمع (۱۴-۶ساله)	۸۸۳۶۱۸	۶۴۹۸۲۷	۱۷۴۳۹۵	۴۵۹۶۳	۱۳۴۳۳
پسر	۳۲۴۷۶۰	۲۲۸۸۷۷	۸۴۵۳۰	۴۹۸۱	۶۳۷۲
دختر	۵۵۸۸۵۸	۴۲۰۹۵۰	۸۹۸۶۵	۴۰۹۸۲	۷۰۶۱

وضع زناشویی نوجوانان (۱۴-۱۰ ساله):

در سرشماری سال ۱۳۷۵، زناشویی از جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر پرسش شده است. بنابراین وضع زناشویی جمعیت (۱۴-۱۰ ساله) بررسی می‌شود. از ۹۰۸۰۶۷۶ نفر از نوجوانان (۱۴-۱۰ ساله) کشور در سال ۱۳۷۵، حدود ۶۵۴۸۸ نفر دارای همسر بوده‌اند که از این تعداد ۲۵/۴ درصد (۱۶۶۵۶ نفر) را مردان و ۷۴/۶ درصد (۴۸۸۳۲ نفر) را زنان نوجوان تشکیل می‌داده‌اند. بدین ترتیب زنان نوجوان (دارای همسر) ۵/۰ درصد زنان متأهل (دارای همسر) بالقوه بارور (۱۴-۱۰ ساله) را تشکیل می‌دهند این مسئله از این نظر که ازدواج در بین دختران دیر هنگام شده است در خور توجه می‌باشد، مسئله دیگر از وضع زناشویی جمعیت نوجوان (۱۴-۱۰ ساله) که باید مورد توجه قرار گیرد، وجود زنان نوجوان مطلقه می‌باشد. به طوری که از هر ۱۰۰ نفر زن مطلقه کشور حدود ۲ نفر مربوط به این جمعیت (۱۴-۱۰ ساله) می‌باشد. که این مسئله باعث بیم و کمرنگ شدن امیدها در تشکیل خانواده مستحکم در بین نوجوانان می‌باشد و پائین بودن تفاهمات در زندگی مشترك زناشویی در بین نوجوانان است. شایان ذکر است، از مجموع ۵۳۴۷۲ نفر زنان ۱۴-۱۰ ساله حداقل یکبار ازدواج کرده (دارای همسر، بی‌همسر بر اثر فوت همسر و بی‌همسر بر اثر طلاق)، ۹۱/۳۲ درصد

دارای همسر، ۴/۹ درصد بی همسر بر اثر فوت همسر (بیوه)، ۳/۷ درصد بی همسر بر اثر طلاق (مطلقه) بوده است.

سرپرستی خانوار و جمعیت نوجوان:

بررسی آماری نشان می دهد که سرپرستی حدود ۰/۱ درصد (۶۷۳۷ خانوار) از خانواده های کشور را نوجوانان بر عهده دارند. و مهمتر از آن اکثریت این نوجوانان که خود ازدواج نکرده، به عللی و عواملی چون مرگ پدر یا از کار افتادگی نان آور خانواده، سرپرستی خانواده را به عهده گرفته اند. اگر بررسی را برحسب تعداد نفرات تحت سرپرستی انجام دهیم مشخص می شود از نوجوانانی که سرپرستی خانواده را به عهده دارند، حدود ۱۶/۱ درصد آنان سرپرستی خانواده های ۶ نفره و بیشتر را بر عهده دارند.

فعالیت و اشتغال نوجوانان (۱۴-۱۰ ساله):

باتوجه به اینکه پرسش مربوط به وضع فعالیت از جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر در سرشماری ۱۳۷۵ پرسیده شده است. بنابراین فقط وضع فعالیت نوجوانان (۱۴-۱۰ ساله) مورد بررسی قرار می گیرد. شایان ذکر است از نتایج سرشماری ۱۳۶۵ و نتایج آمارگیری فعالیتهای صنعتی خانوار که وضع فعالیت از جمعیت ۶ ساله و بیشتر سؤال شده است، فعالیت و اشتغال کودکان و نوجوانان می تواند جداگانه مورد بررسی قرار گیرد.

از نوجوانان (۱۴-۱۰ ساله) کشور، حدود ۳۶۸ هزار نفر فعال از نظر اقتصادی بوده اند. در نتیجه میزان فعالیت در بین نوجوانان ۴/۱ درصد بوده است. از جمعیت نوجوان فعال، ۲۶۵ هزار نفر شاغل (۷۲/۰ درصد) و ۱۰۳ هزار نفر (۲۸/۰ درصد) بیکار (جویای کار) بوده اند. اگر سهم نوجوانان را در کل جمعیت فعال، شاغل و بیکار (جویای کار) کشور حساب کنیم مشاهده می شود به ترتیب، ۲/۳ درصد، ۱/۸ درصد و ۷/۱ درصد را به خود اختصاص داده اند. به عبارت دیگر به ترتیب از هر ۴۰ نفر جمعیت فعال، ۵۰ نفر شاغل و ۱۴ نفر بیکار (جویای کار) کشور را، یک نفر از نوجوانان (۱۴-۱۰ ساله) به خود اختصاص داده اند.

بررسی زمینه‌های فعالیت شاغلان نوجوان کشور در بخشهای عمده فعالیت نشان می‌دهد، که ۳۸/۱ درصد از آنان در بخش کشاورزی، ۴۸/۵ درصد در بخش صنعت و ۱۱/۱ درصد در بخش خدمات و ۲/۳ درصد نیز زمینه فعالیت خود را اظهار نکرده‌اند. مقایسه این ارقام با ساختار شاغلان کشور در بخشهای عمده فعالیت، نشان از گرایش به فعالیت در بخش صنعت در بین نوجوانان است. جالب توجه اینکه زمینه فعالیت نوجوانان شاغل در بخش کشاورزی بیشتر از شاغلان کل کشور است. با توجه به ساختار طبقه‌بندی فعالیت مشخص می‌شود که شاغلان نوجوان در بخش صنعت گرایش بیشتر به فعالیتهای صنعتی خانوار (از قبیل قالیبافی، گلیم‌بافی، تولید منسوجات و...) می‌باشد. به هر حال با توجه به شرایط سنی این افراد، مشخص می‌شود نوجوانان در کشور ما بازاری نیرومند خانوار در فعالیتهای اقتصادی به خصوص کشاورزی و فعالیتهای صنعتی خانوار که در محل زندگی آن انجام می‌شود می‌باشد.

جدول ۵- شاغلان ۱۴-۱۰ ساله برحسب جنس و گروههای عمده فعالیت - سال ۱۳۷۵

شرح	جمع	کشاورزی	صنعت (ساخت)	ساختمان	سایر بخشهای صنعت	خدمات	فعالیتهای نامشخص و اظهار نشده
جمع	۲۶۴۵۵۷	۱۰۰۷۹۲	۱۱۳۵۱۸	۱۴۴۳۲	۳۵۱	۲۹۲۸۹	۶۱۷۵
پسر	۱۷۰۲۸۱	۸۳۵۰۱	۴۰۹۸۵	۱۴۰۴۱	۳۰۹	۲۷۷۱۹	۳۷۲۶
دختر	۹۴۲۷۶	۱۷۲۹۱	۷۲۵۳۳	۳۹۱	۴۲	۱۵۷۰	۲۴۴۹

تعداد بیکاران (جویای کار) جمعیت نوجوان کشور ۱۰۳ هزار نفر گزارش شده است که بیش از ۷۵/۶ درصد آنان باسواد بوده‌اند. در حالیکه نسبت باسوادی در بین جمعیت بیکار (جویای کار) کشور بالغ بر ۸۲/۳ درصد بوده است. با این مقایسه مختصر مشاهده می‌شود که علت ترك تحصیل و محرومیت این قشر از جمعیت کشور چه چیزی می‌تواند

باشد.

از جمعیت نوجوان شاغل کشور در سال ۱۳۷۵، ۶۴/۴ درصد را دختران نوجوان تشکیل می‌دهند. از کل زنان شاغل کشور حدود ۵/۳ درصد را دختران نوجوان تشکیل می‌دهند. در حالیکه سهم پسران نوجوان شاغل از کل شاغلان مرد کشور فقط ۱/۳ درصد بوده است.

با مقایسه سهم نوجوانان شاغلان در بخشهای عمده فعالیت نیز به نتایج جالب توجه می‌رسیم به طوری که از هر ۱۰۰ نفر شاغل، در بخش کشاورزی، بخش صنعت و بخش خدمات به ترتیب ۴، ۳ و ۱ نفر را نوجوانان (۱۴-۱۰ساله) تشکیل می‌دهد.

توزیع شاغلان نوجوان ۱۰ ساله برحسب موقعیت یا وضع شغل نشان می‌دهد بیشتر آنان در ارتباط با تولیدات کشاورزی و صنایع دستی و خانوادگی فعالیت دارند و تقاضا برای نیروی کار خارج از خانواده برای این جمعیت خیلی پائین بوده است. به طوری که کارکن فامیلی بدون مزد (افرادی که در داخل خانوار کار می‌کنند) به تنهایی ۴۲/۳ درصد شاغلان این گروه سنی را تشکیل می‌دهند.

جدول ۶- شاغلان ۱۰-۱۴ ساله برحسب جنس و وضع شغلی - سال ۱۳۷۵

اظهار شده	مزدو - حقوق - بگير	مزدو - حقوق - بگير	بخش خصوصی				جمع شاغلین (۱۰-۱۴) (ساله)	شرح	
			کارکن فامیلی بدون مزد	مزدو - حقوق - بگير	کارکن مستقل	کارفرما			
۱۶۰۱۳	۹۴۲	۴۰۲۸	۱۱۳۰۱۵	۸۴۲۳۸	۴۵۵۵۸	۷۶۳	۲۴۳۵۷۴	۲۶۴۵۵۷	جمع
۱۱۴۵۸	۳۲۸	۲۷۹۰	۶۴۶۳۳	۶۳۴۸۸	۲۷۰۱۷	۵۶۷	۱۵۵۷۰۵	۱۷۰۲۸۱	پسر
۴۵۵۵۵	۶۱۴	۱۲۳۸	۴۸۳۸۲	۲۰۷۵۰	۱۸۵۴۱	۱۹۶	۸۷۸۶۹	۹۴۲۷۶	دختر

جدول ۷- توزیع جمعیت ۱۴-۱۰ ساله کشور بر حسب وضع فعالیت در سالهای مختلف

شرح	۱۳۳۵*	۱۳۴۵**	۱۳۵۵***	۱۳۶۵		۱۳۷۵
	۱۴-۱۰ساله	۱۴-۱۰ساله	۱۴-۱۰ساله	۹-۶ساله	۱۴-۱۰ساله	۱۴-۱۰ساله
جمع	تعداد	۱۸۲۲۴۸۳	۳۰۱۷۲۵۰	۴۳۰۳۱۱۸	۵۸۳۴۵۸۶	۵۹۰۳۳۰۰
	درصد	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰
شاغل	تعداد	۳۴۳۶۴۲	۶۴۲۶۵۷	۵۱۱۵۵۴	۳۴۴۱۱	۲۸۱۱۹۰
	درصد	۱۸/۹	۲۱/۳	۱۱/۹	۰/۶	۴/۸
بیکار	تعداد	۱۵۱۶۷	۱۲۰۶۷۴	۱۳۳۹۳۸	۰	۱۹۶۰۷۶
	درصد	۰/۸	۴/۰	۲/۹	۰/۰	۳/۳
محصل	تعداد	۴۷۲۵۹۳	۱۳۹۸۶۴۹	۲۸۹۹۴۰۴	۴۷۳۴۷۱۳	۴۳۴۳۲۵۷
	درصد	۲۵/۹	۴۶/۵	۶۷/۴	۸۱/۲	۷۳/۶
خانه‌دار	تعداد	۴۲۹۰۳۲	۷۴۰۸۴۶	۶۸۷۳۴۲	۲۷۵۷۸۵	۶۴۶۸۶۱
	درصد	۲۳/۵	۲۴/۶	۱۶/۰	۴/۷	۱۰/۹
دارای درآمد	تعداد	—	—	۱۷۱۵۶	۱۰۹۰۳	۱۱۲۵۹
	درصد	—	—	۰/۴	۰/۲	۰/۲
بدون کار	تعداد	—	—	—	—	—
	درصد	—	—	—	—	—
سایر	تعداد	۵۶۲۰۴۹	۱۰۴۴۲۴	۶۳۷۲۴	۵۵۱۲۲۴	۳۹۳۷۰۶
	درصد	۳۰/۹	۳/۶	۱/۴	۹/۴	۶/۷
اظهار نشده	تعداد	—	—	—	۲۲۷۵۵۷	۳۰۹۵۱
	درصد	—	—	—	۳/۹	۰/۵

* در اطلاعات مربوط به سال ۱۳۳۵ «کارکنان خانوادگی بدون مزد» جزو سایر منظور شده است.

** در اطلاعات مربوط به سال ۱۳۴۵ «از کار افتاده» جزو سایر منظور شده است.

*** در سرشماری سال ۱۳۵۵ در پرسش «وضع فعالیت»، «خانه‌دار» نسبت به «محصل» در اولویت قرار گرفته است.

بررسی ویژگیهای جمعیتی کودکان و ... **گزیده مطالب آماری شماره-۴۵**

جدول ۸- نسبت نیروی کار نوجوان (۱۴-۱۰ ساله) در کشور به تفکیک نقاط شهری و روستایی

شرح	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	جمعیت فعال ۱۰ ساله و بیشتر	۱۴ ساله و کمتر	۱۵ ساله و بیشتر	نسبت نیروی کار نوجوان
کل کشور	۱۲۷۸۴۰۳۱	۶۰۶۶۶۴۳	۳۵۸۱۰۹	۵۷۰۷۸۳۴	۶/۳
	۱۳۴۵	۷۵۸۴۰۸۵	۷۷۳۳۳۱	۶۸۱۰۷۵۴	۱۱/۳
	۱۳۵۵	۹۷۹۶۰۵۶	۶۳۵۴۹۲	۹۱۶۰۵۶۴	۶/۹
	*۱۳۶۵	۱۲۸۲۰۲۹۱	۴۷۷۲۶۶	۱۲۳۴۳۰۲۵	۳/۹
	*۱۳۷۵	۱۶۰۲۷۲۳۳	۳۶۸۰۳۱	۱۵۶۵۹۱۹۲	۲/۴
نقاط شهری	۴۱۸۶۸۸۱	۱۸۹۳۱۴۹	۹۱۳۵۹	۱۸۰۱۷۹۰	۵/۱
	۱۳۴۵	۲۷۶۸۳۶۱	۱۶۷۵۳۶	۲۶۰۰۸۲۵	۶/۴
	۱۳۵۵	۴۳۳۵۵۶۴	۱۱۸۳۷۹	۴۲۱۷۱۸۵	۲/۸
	۱۳۶۵	۷۰۲۶۰۰۵	۱۳۷۴۴۸	۶۸۸۸۵۵۷	۲/۰
	۱۳۷۵	۹۶۵۴۵۱۳	۱۰۱۴۵۶	۹۵۵۳۰۵۷	۰/۲
نقاط روستایی	۸۵۹۷۱۵۰	۴۱۷۳۴۹۴	۲۷۶۴۵۰	۳۹۰۶۰۴۴	۶/۸
	۱۳۴۵	۴۸۱۵۷۲۴	۶۰۴۷۹۵	۴۲۱۰۹۲۹	۱۴/۴
	۱۳۵۵	۵۴۶۰۴۹۲	۵۱۷۱۱۳	۴۹۴۳۳۷۹	۱۰/۵
	۱۳۶۵	۵۷۲۷۰۷۴	۳۳۲۴۰۸	۵۳۹۴۶۶۶	۶/۲
	۱۳۷۵	۶۳۰۶۳۵۱	۲۵۹۹۱۲	۶۰۴۶۴۳۹	۴/۳

* غیر ساکن در کل منظور شده است.

خلاصه و جمعبندی:

از بررسی ویژگیهای جمعیتی کودکان و نوجوانان کشور مشخص می‌شود:

- هر چند، در سالهای اخیر از متوسط رشد سالانه جمعیت کودکان و نوجوانان کاسته شده است ولی سهم این جمعیت در جمعیت کل کشور رو به افزایش بوده است. به طوری که این سهم در سال ۱۳۷۵ ۲۶/۶۰ درصد بوده، که در مقایسه با سال ۱۳۶۵ در حدود ۲/۸۹ درصد افزایش یافته است.

- بررسی نشان می دهد نسبت جنسی در بین کودکان و نوجوانان در مقایسه با کل کشور بالا بوده است. به طوری که در کشور در مقابل هر ۱۰۰ نفر زن ۱۰۳ نفر مرد وجود داشته است در حالیکه در بین کودکان و نوجوانان این نسبت ۱۰۴ بوده است. شاید دلیل عمده آن ترجیح جنسی به هنگام تولد و اهمیت پسر در مقابل دختر در کشور باشد.

- میزان بی سوادی در بین جمعیت کودکان و نوجوانان هر چند پائین است ولی این میزان هنوز در بین دختران بیشتر از پسران است. به طوری که از هر ۱۰۰ نفر بی سواد ۶۱ نفر دختر و فقط ۳۹ نفر پسر بوده است.

- بررسی میزان ترک تحصیل در بین جمعیت کودکان و نوجوانان، حاکی از بالا بودن این میزان در بین کودکان و نوجوانان است. به طوری که از جمعیت مزبور (۱۴-۶ ساله)، ۸۸۳۶۱۸ نفر در یکی از پایه های تحصیلی دوره ابتدایی و یا راهنمایی ترک تحصیل کرده اند. ترک تحصیل در بین دختران بیش از پسران بوده به طوری که از رقم فوق ۶۳/۲ درصد مربوط به دختران و ۳۶/۸ درصد مربوط به پسران بوده است.

- میزان فعالیت جمعیت نوجوانان طی سالهای اخیر کاهش یافته است. به طوری که نسبت نیروی کار نوجوانان در کشور از ۶/۳ در سال ۱۳۳۵ به ۲/۴ در سال رسیده است.
فهرست منابع و مأخذ مورد استفاده:

- ۱- سرشماریهای عمومی نفوس و مسکن، سالهای ۱۳۳۵، ۱۳۴۵، ۱۳۵۵، ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵، نتایج تفصیلی کل کشور، مرکز آمار ایران. تهران
- ۲- امانی، مهدی و دیگران، لغت نامه جمعیت شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران: ۱۳۵۴